

Vilket val gör företag gällande periodiseringsfonder?

En undersökning om vilka faktorer som påverkar beslutet

Handledare:

Tagesson Torbjörn

Författare:

Abrahamsson Lena

Tsehaye Isau

Åkesson Anna

Förord

Under två månader har vi arbetat med vår kandidatuppsats och vi vill här tacka personer som hjälpt oss under arbetets gång.

Ett stort tack går till vår handledare Torbjörn Tagesson, som under arbetet har visat stort engagemang och bidragit med sitt stöd. Vi vill även tacka de personer som har kommit med synpunkter och idéer.

Ekonomihögskolan Växjö universitet VT-2006

Lena Abrahamsson

Isau Tsehay

Anna Åkesson

Sammanfattning

Det finns olika valmöjligheter inom redovisning. Vilket val man gör styrs av vilket resultat man önskar visa. Det har just införts en ny lag som innebär att juridiska personer skall ta upp en schablonintäkt för sina periodiseringsfonder och vi bestämde oss för att undersöka vilka val företagen gjort och vilken betydelse olika faktorer har när de ska välja att sätta av till periodiseringsfonder eller ej.

Vi valde ett deduktivt angreppssätt och de vetenskapliga teorier vi främst utgick ifrån var agentteorin och Positive Accounting Theory (PAT). Vi valde att undersöka om följande faktorer kan ha samband med vilka beslut man tar när det gäller periodiseringsfonderna: *bonus till ledningen, företagens skuldsättningsgrad, storlek, bransch* och *ägarstruktur*.

Vi ställde samman en hypotes för varje faktor och i de fall vår ursprungliga rådata var kontinuerligt kvantitativ testade vi dessa hypoteser med hjälp av så kallade t-tester. I andra fall gjorde vi korstabeller med χ^2 -test.

Från PAT är det endast skuldsättningsgraden som påvisar ett svagt samband. Signifikansnivån på de andra två faktorerna, bonus och storlek, var för höga för att visa ett samband och vi falsifierade därmed dessa. Att det inte föreligger något samband kan bero på att vårt urval är för litet eller att teorin inte är direkt applicerbar på svensk företagskultur. Av de två sista faktorerna vi testade var det bara ägarstrukturen som visade ett samband.

Innehållsförteckning:

1. INLEDNING	6
1.1 BAKGRUND	6
1.2 PROBLEMDISKUSSION	8
1.2.1 Problemformulering.....	9
1.3 SYFTE.....	9
1.3.1 Syftesavgränsning.....	9
1.4 DISPOSITION AV UPPSATSEN.....	9
1.5 KAPITELSAMMANFATTNING.....	10
2. VETENSKAPLIG METOD.....	12
2.1 KAPITELSAMMANFATTNING.....	15
3. PERIODISERINGSFONDER.....	16
3.1 HISTORIA	16
3.2 SYFTE MED PERIODISERINGSFOND.....	17
3.3 RÄNTEBELÄGGNINGEN AV PERIODISERINGSFOND	18
3.4 KAPITELSAMMANFATTNING.....	19
4. TEORI.....	21
4.1 PAT	21
4.2 AGENTTEORIN.....	22
4.3 SAMBAND MELLAN OLIKA VARIABLER OCH REDOVISNINGSVÄL.....	23
4.3.1 Bonus	23
4.3.2 Skuldsättningsgrad.....	24
4.3.3 Företagets storlek.....	24
4.3.4 Branschtillhörighet.....	25
4.3.5 Ägarstruktur.....	26
4.4 SAMMANFATTNING AV HYPOTESER.....	27
4.5 KAPITELSAMMANFATTNING.....	27
5. EMPIRISK METOD	27
5.1 UNDERSÖKNINGSMETOD	29

5.2 DATAINSAMLING	30
5.3 URVAL / BORTFALLSANALYS.....	30
5.4 OPERATIONALISERING	31
5.5 VALIDITET OCH RELIABILITET – FELKÄLLOR.....	34
5.6 ANALYSMETODER.....	36
5.7 KAPITELSAMMANFATTNING.....	36
6. EMPIRISK ANALYS.....	37
6.1 EMPIRISK AVGRÄNSNING	37
6.2 HYPOTESPRÖVNING	37
6.2.1 Bonusprogram	38
6.2.2 Skuldsättningsgrad.....	39
6.2.3 Företagets storlek.....	40
6.2.3.1 Antal anställda	40
6.2.3.2 Omsättning.....	41
6.2.4 Branschtillhörighet.....	42
6.2.5 Ägarstruktur.....	43
6.3 BESLUT OM PERIODISERINGSFOND	44
6.4 KAPITELSAMMANFATTNING.....	45
7. SLUTSATSER	46
7.1 SLUTSATS OCH REFLEKTIONER.....	46
7.2 FÖRSLAG TILL FORTSATT FORSKNING	50
7.3 KAPITELSAMMANFATTNING.....	51
REFERENSER.....	52

1. Inledning

Detta kapitel inleds med en redogörelse för uppsatsens bakgrund. Efter det ges en presentation av vår problemdiskussion som leder fram till problemformuleringen och syftet med uppsatsen. En syftesavgränsning följer här efter och hela kapitlet avslutas med en disposition av uppsatsen.

1.1 Bakgrund

Företag ställs ibland inför viktiga redovisningsbeslut. Det kan handla om hur stora avskrivningar som ska göras eller vad som ska tas upp som kostnader. Hur företagen tenderar att välja redovisningssätt påverkas i sin tur av en rad olika faktorer och aktörer som har olika kopplingar till företaget. Staten har en avgörande roll för företagen då den bland annat bestämmer spelreglerna på marknaden. Företagen betalar skatt till staten som i gengäld bygger till exempel vägar och skolor. Detta hjälper företagen att få den arbetskraft de behöver, som är kompetent och kan ta sig till sin arbetsplats. (Johansson, Johansson, Marton & Pautsch, 2004)

Det sker hela tiden ett utbyte av information mellan olika intressenter och redovisningen ligger till grund för detta utbyte. I alla verksamheter ställs en mängd frågor av ekonomisk karaktär från olika håll. Man vill veta hur den ekonomiska situationen ser ut, om företaget kommer att kunna betala sina räkningar eller om företaget har någon framtid. För att besvara dessa frågor behöver man något ekonomiskt underlag som skildrar företagets transaktioner. Den externa redovisningen är till för att tillhandahålla information för att underlätta det ekonomiska utbytet mellan olika parter. (Thomasson, Arvidson, Lindquist, Larson & Rohlin, 2005)

Redovisning har existerat under en lång tid, men dock är det först nu under de senaste hundra åren som man börjat reglera den. En kontrollerad och tillförlitlig redovisning är bra för både marknaden och samhället. Hur skulle det vara om inga regleringar fanns eller om man inte kontrollerade företagens redovisning? Man skulle ha stora problem

med att lita på varandra och att få extern hjälp med investeringar skulle bli svårt i en sådan situation. (Johansson et al., 2004)

Ett alternativ till reglerad redovisning skulle kunna vara att låta marknaden utforma den, det vill säga att intressenterna själva preciserar vad de vill ha för information från företagen. En fördel med en oreglerad marknad hade kanske varit större flexibilitet och en snabbare anpassning, men en reglerad redovisning anses vara mer samhällsekonomiskt lönsam. Man menar att det kostar mindre att ha en reglerad redovisning än att inte ha det. Reglering ger en ökad jämförbarhet mellan företag och mellan olika perioder i ett och samma företag. Om intressenterna själva bestämt kanske den information som de krävt inte varit densamma mellan olika företag och för samma företag över tiden. Man hade då behövt lägga ner mer resurser för att jämföra olika företag. (Johansson et al., 2004)

Val av redovisningssätt påverkar hur resultatet kommer att se ut och ligger till grund för resursfördelningen för företagen. Det finns olika intressenter till företaget, till exempel staten, ägare och långgivare. Staten är intresserad av skatteintäkter som företagen betalar, ägaren/ägarna vill ha avkastning på sitt investerade kapital och långgivarna vill få in amortering och ränta på lånen. Hur man redovisar har en avgörande roll, eftersom man till exempel kan öka resultatet genom att inte göra avskrivningar över plan eller att sätta av till periodiseringsfonder. Uppvisar man ett visst resultat kommer vissa intressenter att kräva mer från företaget. Staten vill ha mer skatteintäkter, ägarna vill ha högre utdelning, anställda vill ha högre lön.

Regleringar införs i huvudsak av staten, grupper av experter eller företagen själva. Staten reglerar hur redovisningen ska gå till genom lagar. Experter reglerar i form av rekommendationer (standarder). Företagen kan reglera genom att helt enkelt redovisa och därigenom kan det bli allmänt accepterat att redovisa på ett visst sätt (praxis). (Nilsson, 2002)

Det är av betydelse om regleringen sker av privata eller offentliga sektorn. Den offentliga sektorn har större möjligheter att reglera hårdare genom lagstiftning medan den privata sektorns reglering bygger på acceptans. Argumenten för att den privata sektorn bör reglera är att de har större kunskap och att de kan stå emot politiskt tryck.

Ett skäl till att privata sektorn har större kunskap kan vara att den offentliga sektorn inte erbjuder tillräcklig lön för att dra till sig expertisen. Ett annat argument är att acceptansen ute bland företagen är högre när regleringar kommer från den privata sektorn. Argumenten för att reglering ska ske i den offentliga sektorn är att de lättare kan genomföra förändringar. Företagen blir helt enkelt tvungna att anpassa sig när regleringar sker genom lagstiftning. Vidare har inte stora företag och personer från näringslivet lika stort inflytande över den offentliga sektorn. Ett problem när staten reglerar redovisningen genom lagstiftning är att det tar lång tid, men å andra sidan överväger staten olika samhällsgruppers intressen. Redovisningsregler påverkar olika grupper inom samhället ekonomiskt. Inom den privata sektorn reagerar man snabbare på förändringar och kan anpassa redovisningen efter nya situationer. (Wahlström, 1995)

1.2 Problemdiskussion

I början av 90-talet genomförde man en skattereform som även syftade till att sänka skattesatserna för aktiebolagen. Samtidigt med reformen införde man surven (skatteutjämningsreserven). Detta gav företagen möjligheten att skapa obeskattade reserver. Surven försvann 1994 och ersattes med periodiseringsfonder. (Mattsson, 1996) Det råder sedan länge ett samband mellan redovisning och beskattning. Både redovisning och beskattning är områden vilka är komplicerade. Detta har sin förklaring i att det finns många regler som är oklara och många frågor som saknar svar. Förnyelsetakten inom dessa områden komplicerar det ytterligare. (Kellgren, 2004) En reglering inom redovisning berör skatteplaneringen och en förändring i skattepolitik berör redovisningen. Om det finns mer än ett sätt att redovisa på uppstår det en valsituation. Vilket val man gör styrs av vilket resultat man önskar visa. Vad man önskar visa styrs sin tur av ett antal faktorer, som exempelvis den finansiella strukturen i företaget, ägarstruktur, bonus samt företagsstorlek och branschtillhörighet.

1.2.1 Problemformulering

När företag har flera olika alternativ (val) i redovisningen, måste man bestämma sig för ett av dem. Vår studie kommer därför att rikta in sig på följande:

- Vilka val kommer företagen att göra
- Om ovanstående faktorer kommer att påverka vilka val företagen gör

1.3 Syfte

Syftet med denna uppsats är att undersöka vilka faktorer som påverkar företag när de ska fatta avgörande beslut vid valmöjligheter i redovisningssammanhang.

1.3.1 Syftesavgränsning

Från och med januari 2005 förändrades lagen kring periodiseringsfonderna. Periodiseringsfonder kommer nu att räntebeläggas. Det innebär att alla juridiska personer som har gjort en avsättning till periodiseringsfonder ska ta upp en schablonintäkt på alla periodiseringsfonder som de har satt av, vid ingången vid varje beskattningsår. Företagen står nu inför ett par handlingsalternativ:

- Att sätta av till periodiseringsfonder
- Att inte sätta av och lösa upp alla de har
- Att inte sätta av, men ha kvar en del

Det finns fler valmöjligheter inom redovisning, men vi väljer att studera periodiseringsfonden på grund av den lagändring som skett. Det är en ny företeelse och den är omdiskuterad, vilket utvecklas vidare i avsnitt 3.3.

1.4 Disposition av uppsatsen

I kapitel två klargör vi att vår undersökningsmetod är kvantitativ. Vi diskuterar även vårt kunskapsmål och presenterar argument för vår deduktiva ansats. Vidare presenterar vi de vetenskapliga teorier vi har valt som grund för vår uppsats. Dessa teorier är agentteorin och Positive Accounting Theory.

I kapitel tre förklarar vi fenomenet periodiseringsfond. Vi ger en kort beskrivning av dess historia och vad som är själva syftet med denna. Vi ger även en redogörelse för den nya lagändringens innebörd, varför den kom till och några reflektioner kring eventuella följder av lagändringen.

I kapitel fyra redogör vi för de vetenskapliga teorier i vilka vi gör vårt avstamp. Vidare presenteras våra teoretiska grunder till hypoteserna och slutligen sammanfattas de hypoteser vi formulerat utifrån teorin.

I kapitel fem redogör vi för vår empiriska metod. En beskrivning av undersökningsmetoden görs och vi förklarar även hur vi har gått tillväga i vår datainsamling. Vi redogör för hur vi gjort vårt urval och gör en bortfallsanalys. Vidare operationaliseras de teoretiska begreppen till empiriskt mätbara variabler och vi redogör för hur vi har fått validitet och reliabilitet i arbetet.

I kapitel sex analyserar vi våra hypoteser med hjälp av det material vi har inhämtat i undersökningen och för en diskussion för var och en av hypoteserna. Vi redovisar resultaten i t-tester på de faktorer där det är möjligt och gör korstabeller och χ^2 -test för de övriga. Med hjälp av signifikansnivåerna analyseras om det föreligger några samband mellan faktorerna och hur företagen i undersökningen har valt att göra med sina periodiseringsfonder.

Slutligen så följer vi i kapitel sju upp det som var syftet med denna undersökning, nämligen att undersöka vilka faktorer som påverkar företag när de ska fatta avgörande beslut vid valmöjligheter i redovisningssammanhang. Där presenteras även de slutsatser vi dragit med utgångspunkt från resultatet av undersökningen och reflektioner över sådant som eventuellt kan ha påverkat resultatet i vår undersökning.

1.5 Kapitelsammanfattning

Företag ställs ibland inför viktiga redovisningsbeslut och deras val av redovisnings sätt påverkar hur resultatet kommer att se ut. Vad man önskar visa styrs av ett antal faktorer, det kan vara den finansiella strukturen i företaget, ägarstruktur, bonus samt företagsstorlek och branschtillhörighet.

Syftet med denna uppsats är att undersöka vilka faktorer som påverkar företag när de ska fatta avgörande beslut vid valmöjligheter i redovisningssammanhang.

För att avgränsa oss har vi beslutat att undersöka följande valsituation. Från och med januari 2005 kommer periodiseringsfonderna att räntebeläggas. Det innebär att alla juridiska personer som har gjort avdrag för avsättning till periodiseringsfonder ska ta upp en skattepliktig schablonintäkt på alla periodiseringsfonder de satt av vid ingången av varje beskattningsår. Företagen står nu inför handlingsalternativen om de ska fortsätta sätta av till periodiseringsfonder eller inte och vi kommer i denna uppsats att undersöka vilka val de har gjort.

Kapitel ett avslutas med en disposition av uppsatsen.

2. Vetenskaplig metod

I detta kapitel redogör vi för vår undersökningsmetod. Vi diskuterar även vårt kunskapsmål och presenterar argument för vår deduktiva ansats. Vidare i detta kapitel presenterar vi de vetenskapliga teorier vi har valt som grund för vår uppsats.

Syftet med denna uppsats är att undersöka vilka faktorer som påverkar företag när de ska fatta avgörande beslut vid valmöjligheter i redovisningssammanhang. En sådan valsituation har uppstått i och med att staten beslutat att räntebelägga periodiseringsfonderna från och med januari 2005. (Rabe, 2005:2, IL 30:6 a) Vi blev intresserade av att undersöka hur olika företag har valt att göra i denna situation, och vilka faktorer som har haft inverkan på företagens beslut.

Det finns av naturliga skäl ingen tidigare gjord, liknande undersökning av denna specifika situation, eftersom lagen är alldeles ny och det i år (taxeringsår 2006) är första gången som företag skall deklarerera sina eventuella periodiseringsfonder enligt den nya lagen (Rabe, 2005:2, IL 30:6 a). Det finns däremot gott om generella kunskaper och teorier om vilka faktorer som har betydelse när olika redovisningsbeslut ska tas i ett företag. Med utgångspunkt i dessa hämtar vi inspiration vid val av teoretisk metod.

Vi anser att det genom objektiv forskning kring observerbara förhållanden och situationer är möjligt att finna generella samband och att all forskning bör vara sådan att den går att återskapa. I vårt sökande efter generaliseringar ska vi samla in fakta om verkligheten och vi har valt en kvantitativ undersökning med ”många observationer” framför en kvalitativ med ”många aspekter”. Vi ska försöka hitta mönster som kan leda oss fram till slutsatser och vi ska göra vårt bästa för att vara öppna och objektiva och försöka att inte påverka ämnet. (Saunders, Lewis & Thornhill 2003)

I och med det begränsande tidsutrymmet anser vi det inte lämpligt att samla in data via enkäter. Det skulle bli svårt att hinna få in tillräckligt många svar för att kunna generalisera och dra slutsatser som gäller för hela populationen (Saunders et al., 2003). Vi har beslutat oss för att använda oss av dokumentstudier. Avdrag för

periodiseringsfonder görs i deklarationen och innehållet i deklarerationer är sekretessbelagt hos skattemyndigheten (Skattemyndigheten, personlig kommunikation, 12 april, 2006). Men eftersom vi ska undersöka juridiska personer, vilka är de som är föremål för räntebeläggningen efter årsskiftet, och dessa även är skyldiga att göra avsättning i räkenskaperna (BFN U 98:1, 2005), räknar vi med att vi ska finna dessa uppgifter i företagens senaste årsredovisningar. Vi räknar även med att hämta uppgifter om skuldsättningsgraden och företagens storlek i årsredovisningar vilket blir aktuellt för oss. Samma sak gäller för insamlandet av uppgifter om bonus, ägarstruktur och bransch vilka vi också har tänkt undersöka.

Vårt mål med denna uppsats är inte att utforska okända fenomen och inte heller förstå och tolka. Vårt mål är i stället att undersöka förekomsten, omfattningen och utbredningen av "fenomen" (Rosengren & Arvidsson, 2005). I vårt fall handlar dessa "fenomen" om tidigare kända faktorerers inverkan på betydelse när företag väljer hur de ska agera vid en förändring av skattelagstiftningen. Detta innebär att vårt kunskapsyfte är beskrivande men även i viss mån förklarande, vilka Andersen (1998) beskriver som "i viss mån" "nära besläktade" undersökningstyper. Vi har alltså inte för avsikt att utröna *varför* vissa faktorer har större betydelse än andra utan snarare *om* faktorerna påverkar företagen.

Vid val av angreppssätt har valet fallit på det deduktiva. Man utgår vid ett deduktivt angreppssätt från generella regler/teorier och med hjälp av dem försöker man förklara/fastslå en viss situation eller ett fenomen. Ett alternativ är den induktiva ansatsen där man utgår från ett antal enskilda fall och menar att om ett samband observerats i samtliga dessa kan de göras till generella sanningar och man menar då att det är allmängiltigt. Men eftersom generella kunskaper och väl förankrade teorier finns, om olika faktorer som påverkar företag när de ska göra olika redovisningsval, är deduktion den mest användbara vägen för oss eftersom vi gör avstamp i befintlig teori. (Alvesson & Sköldberg, 1994)

Eftersom vi ska beskriva och i viss mån förklara hur företag *har gjort*, är de normativa teorier som finns på redovisningsområdet inte tillämpliga då dessa föreslår hur företagen *bör göra*. (Deegan, 2004)

Andra tänkbara teorier vi har valt bort är till exempel Legitimitetsteori och Intressentteori. Alla dessa teorier trycker på det faktum att organisationer inte agerar isolerat i ett samhälle. Enligt Legitimitetsteorin är företag noga med att de verkar inom omgivningens gränser och normer, att deras handlingar uppfattas som legitimerade av utomstående intressenter. (Deegan, 2004) Även Intressentteorin fokuserar på att företagen gör sina val efter vilka intressenter de anser vara viktigast. (Deegan, 2004) Eftersom vi ska undersöka ett speciellt redovisningsmoment som endast påverkar företagets interna vinstnivå och således inte har att göra med just nämnda faktorer har vi valt bort dessa teorier.

Vi har även valt bort den Institutionella teorin. Den behandlar förvisso regler såsom lagar, men även hur kontrakt mellan företag skrivs, sedvänjor och moraliska rättesnören (Artsberg, 1992). Collin, S-O., Tagesson, T., Andersson, A., Cato, J., Hansson, K. (2004) anser att Positive Accounting Theory (PAT) och den Institutionella teorin mynnar ut i stort sätt i samma sak. Men då Institutionella teorin är mera allmän och PAT behandlar redovisningsval mer specifikt, har vi valt den senare.

Gemensam nämnare för de teorier som vi har valt att ha som utgångspunkt är nyttomaximering och att de på olika sätt förklarar vilka faktorer som kan påverka organisationer när de ska göra olika redovisningsval. Agentteorin förklarar förhållandet agent/principal och den inverkan den relationen kan ha vid beslut av redovisningsval. (Deegan 2004) PAT behandlas av Watts & Zimmerman i deras artikel från 1990 där de sammanfattar hypotesen om organisationers storlek, hypotesen om bonusavtal och hypotesen om skuldsättningsgrad. Vi tycker de teorier vi har valt ger oss en bra grund att arbeta ifrån.

PAT har kritiserats. Deegan (2004) tar bland annat upp att antagandet att individer agerar efter en önskan att maximera sin egen förmögenhet skulle vara ett alltför simpelt och negativt sätt att se på saken. Vi anser dock att teorin kommer med intressanta antaganden som vi gärna vill testa i vår undersökning. Även det faktum att det även påstås att denna teori är vetenskapligt bristfällig (Deegan, 2004) hindrar ju inte att den prövas om igen!

Vi har ställt upp ett antal hypoteser utifrån våra teorier. Med syfte att falsifiera dem har vi sedan testat dem mot vårt empiriska material.

2.1 Kapitelsammanfattning

Syftet med denna uppsats är att undersöka vilka faktorer som påverkar företag när de ska fatta avgörande beslut vid valmöjligheter i redovisningssammanhang. Valet av tillvägagångssätt har fallit på att granska årsredovisningar. Vi har valt en deduktiv ansats eftersom vi gör avstamp i den befintliga teorin. Vår undersökningsmetod är kvantitativ och vårt kunskapsmål är beskrivande men även i viss mån förklarande. De vetenskapliga teorier vi har valt som grund för vår uppsats är agentteorin och PAT.

3. Periodiseringsfonder

I detta kapitel förklarar vi fenomenet periodiseringsfond. Vi ger en kort beskrivning av dess historia och vad som är själva syftet med denna. Vi ger även en redogörelse för den nya lagändringens innebörd, varför den kom till och några reflektioner kring eventuella följder av lagändringen.

En periodiseringsfond är en obeskattad reserv. Det som kännetecknar en obeskattad reserv är att den minskar det skattepliktiga resultatet utan att detta motsvaras av en utgift eller kostnad i ekonomisk mening (Tjernberg, 2004). Samuelson (1994) menar att en obeskattad reserv uppstår när företaget gör en avdragsgill avsättning ett beskattningsår som under ett senare år löses upp till beskattning. När reserven löses upp uppstår en skattepliktig intäkt och denna kan kvittas mot innevarande års förluster. Den obeskattade reserven baseras på en beräkning exempelvis på företagets inkomst eller en viss tillgång. (Samuelson, 1994)

Juridiska personer har idag möjlighet att sätta av 25 % av överskottet av näringsverksamheten till periodiseringsfond medan enskilda näringsidkare och fysiska personer, som är delägare i svenska handelsbolag, kan sätta av 30 % av ett för periodiseringsfond justerat positivt resultat (Rabe, 2005:2. IL 30:5-6). Vidare ska varje periodiseringsfond numera återföras till beskattning senast efter sex år (Rabe, 2005:2. IL 30:7). Bolaget kan alltså aldrig ha fler än sex olika periodiseringsfonder. Om man vill, t ex med anledning av att man vill ge en viss utdelning till ägarna, så kan man sätta av mindre än 25 % till fonden. Man kan också återföra en fond tidigare än efter sex år. Företaget behöver inte sätta in pengar någonstans som motsvarar avsättningen utan det är en ren papperskonstruktion. (Lundén, 2006)

3.1 Historia

Redan 1938 infördes ett system med obeskattade reserver i Sverige och i historien har det funnits många former av periodiseringsfonder, bland annat har de gått under namnen skatteutjämningsreserv och investeringsfond. Tanken med dessa var att företagen skulle

kunna ta en del av vinsten under goda år för att längre fram i tiden återinvestera medlen i verksamheten. Reserver kunde, under de goda åren, byggas upp för att under sämre år användas till investeringar. Enligt Tjernberg (2004) kunde man vid införandet se en önskan om konjunkturpolitisk styrning från regeringen. Konjunkturvariationer i ekonomin kunde på detta sätt jämnas ut mellan olika år. (Tjernberg, 2004)

3.2 Syfte med periodiseringsfond

Enligt Tjernberg (2004) är det viktigaste syftet möjlighet till förlustutjämning bakåt i tiden och skattefri konsolidering. Han säger också att tillgängligheten till kapital kan bli större och att det därmed blir lättare att investera. Lundén menar att syftet med periodiseringsfonder har varit att reglera resultatet mellan olika år. Detta syfte kommer dock framöver att försvinna (på grund av den nya lagändringen som behandlas nedan). Istället kommer fokus ligga på att beräkna och planera för eventuella avsättningar. (Lundén, 2006)

Det finns en del positiva effekter med obeskattade reserver i allmänhet - ekonomiska fördelar uppstår för företaget. Den effektiva skattesatsen blir lägre än den nominella och det uppkommer även en skattecredit. (Tjernberg, 2004)

För att avsättningen ska vara en fördel för företaget säger Tjernberg (2004) att man måste hitta en avkastning för de avsatta medlen som är högre än inflationen. Fördelen blir dock definitiv om avsättningen återförs ett förlustår. Detta gäller delvis fortfarande, men numera måste man även beakta räntebeläggningen. Förut var därför det viktigaste syftet med reserverna ett förlustutjämnande syfte, då återföringen av en periodiseringsfond vid förlustår inte ledde till någon beskattning (Tjernberg, 2004).

Lundén (2006) räknar också upp ett antal fördelar med att sätta av till periodiseringsfond:

- när avsättningen kan kvittas mot framtida underskott så fungerar den som en reserv för sämre tider
- den ger en finansieringsmöjlighet vilket hjälper om företaget har svårt att få ett banklån beviljat eller erhålla kredit hos en leverantör
- om en nedtrappning av verksamheten sker, så kan ägaren bibehålla sin lön trots

att företaget får lägre intäkter (t ex om ägaren inte uppnått fulla pensionspoäng inför en pensionering)

- om en skattekredit erhålls som kan vara fördelaktigt för verksamheten och lönar sig om alternativkostnaden är hög
- om företagets kapitalförvaltning är framgångsrik och ger hög avkastning
- om bolagsskatten skulle sänkas i framtiden

Om ingen av ovanstående punkter uppfylls så innebär det att man bör undvika nya avsättningar och dessutom upplösa de man redan har. (Lundén, 2006)

För ett aktiebolag ska avsättningen redovisas som en skuldpost i balansräkningen, men det finns inga krav på att en tillgång ska motsvara skulden. Detta kan leda till problem när man ska upplösa fonden. Om avsättningen använts till investeringar så blir problemet mer påtagligt. (Tjernberg, 2004)

3.3 Räntebeläggningen av periodiseringsfond

Enligt en ny lag, Lag (2004:1323), som trädde ikraft 1 januari 2005 skall företagen numera beräkna en skattepliktig schablonintäkt på samtliga avsatta periodiseringsfonder. Schablonintäkten ska beräknas till 72 % av statslåneräntan vid utgången av november månad året före beskattningsåret, multiplicerad med summan av alla periodiseringsfonder som företaget hade vid beskattningsårets ingång. (Rabe, 2005:2. IL 30:6 a)

I ett betänkande av Skatteutskottets (2004/05:SKU17) rörande en proposition om räntebeläggningen (prop.2004/05:38) kan man läsa att regeringen ansåg att man borde balansera lättnaderna i arvs-, gåvo- och förmögenhetsskatterna genom förändringar av skattereglerna för företag. Detta ville man "...eftersom lättnaderna till inte oväsentlig del kommer företagssektorn tillgodo genom att ägarkollektivet gynnas" (Sveriges Riksdag, 2006, [www]). Vidare i samma utskotts ställningstagande står det att de ansluter sig till regeringens förslag att dessa skattelättnader bör finansieras genom räntebeläggning av periodiseringsfonderna. (Sveriges Riksdag, 2006, [www])

När det skulle beslutas om räntebeläggningen så avstyrkte FAR förslaget eftersom det "...leder till en ökad komplicitet av skattesystemet". Man menade att systemet skulle

innebära stora nackdelar, speciellt för de mindre företagen. I remissyttrandet kan man också läsa att man genom en förändring av reglerna för periodiseringsfonder kan öka skatteuttaget i företagssektorn. Som ett alternativ till att införa räntebeläggningen tyckte FAR att procentsatsen för avsättning till periodiseringsfonderna istället skulle sänkas. (FAR, [www])

Införandet av räntebeläggningen innebär att de berörda företagen måste se över sin bokslutspolitik från och med den 31 december 2004. Efterföljande år kommer nämligen lagändringen att leda till att skattekonsekvenser uppstår för de periodiseringsfonder företaget innehar. (Engström, 2005)

Det finns ett antal krav för att en avsättning ska vara lönsam:

- Företaget ska kunna lösa upp avsättningen mot framtida underskott, eller
- en överskottslikviditet finns i företaget och skattekrediten ska ge en avkastning som är större än statslåneränta som man räknar med (statslåneräntan 30 november andra året före taxeringsåret), eller
- om företaget, tack vare skattekrediten, kan undvika att låna pengar till en ränta som överstiger statslåneräntan (som ovan). (Lundén, 2006)

Svenskt Näringsliv har genomfört en enkätundersökning som behandlar räntebeläggningen och vilka effekter lagändringen fått. I en artikel påstår Johan Fall att de nya reglerna har "...påverkat företagets beteende och minskat användningen av periodiseringsfonder.". Resultatet av undersökningen visade att ungefär två tredjedelar av företagen kommer att sätta av mindre eller ingenting alls till periodiseringsfond i framtiden. (Svenskt Näringsliv, 2005, [www]) Fall hävdar också att många företag ännu inte tagit hänsyn till den nya regeln (detta var ju 2005). Han antar därmed att siffran kommer att stiga i framtiden, när fler och fler företag uppmärksammar lagändringen. (Svenskt Näringsliv, 2005, [www])

3.4 Kapitelsammanfattning

En periodiseringsfond är en obeskattad reserv. De har funnits i olika former sedan 1938. Juridiska personer har idag möjlighet att sätta av 25 % av överskottet av näringsverksamheten varje år till en periodiseringsfond. Syftet med dessa har varit att

reglera resultatet mellan olika år, möjlighet till förlustutjämning bakåt i tiden och skattefri konsolidering. Tillgängligheten till kapital kan bli större vilket underlättar investeringar.

Enligt en ny lag som trädde ikraft 1/1 2005 skall företagen numera beräkna en skattepliktig schablonintäkt på samtliga avsatta periodiseringsfonder de har vid varje beskattningsårs början. Enligt Svenskt Näringsliv visar en enkätundersökning de har gjort att ungefär två tredjedelar av företagen kommer att sätta av mindre eller ingenting alls till periodiseringsfond i framtiden.

4. Teori

I detta kapitel redogör vi för de vetenskapliga teorier i vilka vi gör vårt avstamp. Vidare presenterar vi våra teoretiska grunder till våra hypoteser och slutligen sammanfattar vi de hypoteser vi formulerat utifrån teorin.

4.1 PAT

Positive Accounting Theory (PAT) är endast en teori inom den positiva teorin. Fokus ligger på de olika förhållanden som finns mellan alla inblandade individer och hur redovisningen används för att hjälpa till med att förhållandena dem emellan fungerar. Som exempel kan nämnas det klassiska förhållandet mellan ägare och ledning eller mellan ledning och långivare. Relationer betyder ofta att beslut delegeras från en part (principalen) till en annan (agenten) och detta kallas för agentförhållanden. (Deegan, 2004)

Ett viktigt antagande som modellen grundar sig på är att alla individer agerar i egenintresse. Det innebär att de, när deras handlingar leder till en ökning av förmögenheten, kommer att agera på ett opportunistiskt sätt. Vissa komponenter, såsom lojalitet och moral, finns inte med i modellen. Med dessa antaganden så antas vidare att organisationer kommer att sträva efter att samordna de intressen som finns, det vill säga både ledningens (agentens) och ägarnas (principalernas) intressen. Vissa metoder som samordnar intressen baseras på utdata från redovisningssystemet, som exempelvis att tilldela ledningen en del av företagets vinst. (Deegan, 2004)

Det finns en del kritik riktad mot PAT. Deegan (2004) tar upp några av dessa och en av dem är att teorin inte bidrar med några föreskrifter och därmed menar han att det inte är ett sätt att förbättra redovisningspraxis. Man skulle kunna tänka sig att detta innebär att de som förespråkar eller tillämpar teorin fjärrar sig från praktiserande redovisare. Annan kritik som Deegan tar upp är det antagande att individer agerar efter en önskan att maximera sin egen förmögenhet. För många är detta ett alltför negativt och simpelt sätt att se på saken. Människan behöver kanske ses på det komplexa sätt som hon

faktiskt kännetecknas av. Ytterligare kritik handlar om att man sedan 1970-talet, då teorin började formos, faktiskt inte kunnat se någon vidare utveckling. Det påstås också att teorin är vetenskapligt bristfällig, man kan inte påvisa några direkta bevis för att den är tillämplig. De hypoteser man ställt upp har kunnat falsifieras vid ett flertal tillfällen. Vetenskapligt sett borde man alltså förkasta teorin. (Deegan, 2004) Trots all kritik som riktats mot PAT så har forskare ogenerat fortsatt att producera forskning med utgångspunkt från denna teori. (Milne, 2002)

4.2 Agentteorin

Agentteorin är en teori som förklarar hur ledningen väljer vissa redovisningsmetoder. Denna teori bidrar också med en förklaring över varför valet av en viss redovisningsmetod har betydelse. Den fokuserar på relationerna mellan principaler och agenter, en relation som på grund av olika informationsasymmetrier bidrar till att osäkerhet skapas. Härmed har den alltså likheter med PAT. I PAT betonas redovisningens roll att minska agentkostnaderna i en organisation. Man betonar även att ändamålsenligt skrivna kontrakt (som många gånger är knutna till redovisningssystemets utdata) är en kritisk komponent i en effektiv ägarstyrningsstruktur. (Deegan, 2004) Jensen och Meckling påstår, enligt Deegan (2004), att de organisationer som fungerar bäst är de som minimerar sina agentkostnader.

Precis som i PAT görs det viktiga antagandet att alla individer agerar i egenintresse. Med anledning av detta menar Deegan (2004) att en nyckel till en väl fungerande organisation är att se till så att de handlingar som gynnar individen också gynnar företaget i sin helhet.

Relationen mellan ägare och ledning kan leda till tvister eftersom de olika parterna kan ha olika prioriteringar. Ledningen vill kanske styra företaget åt ett håll som gynnar dem, medan ägarna har ett motstridigt syfte. Om ägarna helt ut får sin vilja fram så kommer troligtvis ledningen att missgynnas och tvärtom. Man måste hitta en balans mellan dessa två parter.

4.3 Samband mellan olika variabler och redovisningsval

Enligt Watts och Zimmerman (1990) så finns det ett klart samband mellan ett företags redovisningsval och andra variabler kopplade till företaget som till exempel skuldsättningsgrad och storlek. Det har enligt författarna också visat sig att gjorda studier över sambandet har fått överensstämmande resultat.

De identifierar tre olika huvudhypoteser som används flitigt i PAT-litteraturen. Hypoteserna förklarar och förutser om en organisation ska stödja eller motsätta sig en speciell redovisningsmetod. De kallas för the management compensation hypothesis, the debt/equity hypothesis och the political cost hypothesis. (Deegan, 2004) Vi kommer härnäst att kalla dessa hypoteser för bonushypotesen, skuldsättningsgradshypotesen respektive storlekshypotesen.

4.3.1 Bonus

Den första hypotesen som Watts och Zimmerman ställt upp, som vi kallar bonushypotesen, hävdar att företag som använder sig av bonus sannolikt kommer att använda sådana redovisningsmetoder som ökar årets rapporterade vinst. Orsaken till detta är att sådana val ökar nuvärdet av bonusen. Författarna hävdar härnäst att de dåtida studierna överensstämmer med hypotesen. Det är dock så att de tester man tidigare gjort inte varit så starka, vilket har berott på att man förlitat sig på förenklingar som inte varit speciellt lämpliga. Det är inte alltid så att ledningen har incitament att öka vinsterna genom ett bonussystem. (Watts & Zimmerman, 1990)

I en artikel skriven av Holthausen, Larcker och Sloan (1995) undersöker man i vilken utsträckning företagsledare manipulerar resultatet för att maximera nuvärdet av bonusprogrammets utbetalningar. Undersökningen bygger på en annan undersökning gjord av Healy (1985). I likhet med honom så finner man bevis för att hypotesen, att ledningen manipulerar resultatet nedåt när deras bonus är maxade, stämmer. Däremot så finner de inga bevis för att ledningen manipulerar resultatet uppåt när resultatet ligger under det minimum som är nödvändigt för att få någon bonus.

Healy menar, enligt Holthausen et al (1995), att ledningen har ett ekonomiskt incitament att manipulera resultatet för att öka sin compensation. Han har också ställt

upp hypotesen att om man manipulerar resultatet eller ej, beror på en funktion av om ledningen förväntar sig att resultatet ska bli (i) under den lägre gränsen som krävs för att tjäna någon bonus (ii) ovanför den övre gränsen efter vilket inga fortsatta ökningarna i bonusen erhålls eller (iii) (mitt) emellan den undre och övre gränsen.

Hypotes 1: *"Det föreligger ett samband mellan bonus som är kopplad till vinsten och viljan att öka vinsten."*

4.3.2 Skuldsättningsgrad

Den andra hypotesen, skuldsättningsgradshypotesen, förutsäger att ju högre företagets skuldsättningsgrad är desto mer sannolikt är det att ledningen använder redovisningsmetoder som ökar vinsten. De bevis som finns överensstämmer generellt med hypotesen. (Watts & Zimmerman, 1990)

För att minska skuldandelen av det totala kapitalet så kan man till exempel öka det egna kapitalet. Det kan vara intressant att fundera över vilken redovisningsmetod man ska använda sig av om man vill ha ett tillskott av kapital. Om tillskottet ska komma från aktieägare i form av nyemissioner så måste man ha kvar deras förtroende i företaget och då kan det löna sig att använda sig av metoder som ökar vinsten, för att det ska finnas ett utrymme till utdelningar till aktieägarna.

Hypotes 2: *"Det föreligger ett positivt samband mellan företagets skuldsättningsgrad och viljan att öka vinsten."*

4.3.3 Företagets storlek

Watts och Zimmermans sista hypotes, political cost hypothesis (i andra artiklar (Milne 2002) kallas den för storlekshypotesen), påstår att större företag mer sannolikt använder sig av redovisningsmetoder som reducerar vinsten. Storleken är en betydelsefull variabel vad gäller vilken politisk granskning företaget utsätts för. De bevis som finns överensstämmer även i detta fall med hypotesen. Det är dock så att resultatet endast verkar gälla för de allra största företagen. (Watts & Zimmerman, 1990) Samma slutsatser om politiska kostnader drar även Milne (2002).

Normalt används storlek när man ska mäta politiska kostnader. Det finns dock alternativa variabler. Vilken man väljer har betydelse för om man kan koppla tillbaka till originalargumenten om ”high profits” som attraherar uppmärksamhet från allmänheten och från politiskt håll. Det har visat sig att det är vanligt att man i fortsatta studier i området har ignorerat eller gjort ändringar i originalargumentet. (Milne, 2002)

Enligt Hite (1998) har storleken betydelse för om företaget väljer att kostnadsföra eller aktivera sina tillgångar och att det finns en positiv korrelation variablerna emellan. I studien kan intäkterna och antal anställda kopplas till användandet av GAAP (Generally Accepted Accounting Principles) och de företag som följer denna standard väljer att inte kostnadsföra sina tillgångar. (Hite, 1998) Detta kan man koppla samman med val av avsättning till periodiseringsfond. Både när man kostnadsför en tillgång och när man sätter av till periodiseringsfond så minskar man vinsten.

Företag utsätts ibland för granskning av olika sorters grupper, som exempelvis regeringen, fackföreningar och andra. Detta gäller framförallt för större företag. Företagets storlek har ofta samband med marknadskraft och detta kan attrahera uppmärksamhet från olika myndigheter. (Deegan, 2004) Deegan skriver att regeringen och olika intressegrupper menar att vissa organisationer (framförallt stora) gör övervinster samtidigt som de inte betalar en rättvis del av detta till andra segment i samhället (såsom via högre löner, utdelningar eller skattebetalningar). Deegan tar också upp att, liksom Watts och Zimmerman, man kan argumentera för att politiskt känsliga företag (framförallt stora företag) borde använda sig av sådana redovisningsmetoder som minskar rapporterad vinst. Detta ska man göra för att minska risken för ofördelaktig politisk uppmärksamhet och kostnaden som associeras ihop med denna. (Deegan, 2004)

Hypotes 3A: *”Det föreligger ett negativt samband mellan storleken på företaget och viljan att öka vinsten.”*

4.3.4 Branschtillhörighet

Följande hypotes har samband med ovanstående genom att den ger en alternativ förklaring till storlekshypotesen.

Enligt Milne (2002) har Watts och Zimmerman (1986) påstått att ”stora” företag tenderar att vara oljeföretag och att, förutom företagets storlek, även branschtillhörighet påverkar politisk sårbarhet. Företag inom samma bransch tenderar att ligga i samma storleksklass. Det skulle kunna vara så att man ser samband mellan företags storlek och val av redovisningsmetoder på grund av att företagets storlek ”ersätter” variabeln branschtillhörighet. Milne fortsätter dock med att påpeka att Watts och Zimmerman inte har förklarat *hur* faktorn påverkar politisk sårbarhet. Det kan vara så att de menar att vissa branscher består av stora företag som gör stora vinster och därmed attraherar offentlig och politisk uppmärksamhet. Det kan också vara så att vissa branscher, oavsett vilken vinst de producerar, drar till sig uppmärksamhet på grund av sin speciella verksamhet (exempelvis företag som framställer kemiska produkter). (Milne, 2002)

Hypotes 3 B: *”Det föreligger ett samband mellan vilken bransch företag är verksamma inom och vilka beslut man tar vad gäller vinsten.”*

4.3.5 Ägarstruktur

Staubus menar, enligt Hite (1998) att företagets ledning styr utefter hur ägarstrukturen ser ut. Det är avgörande om ledningen/VD är delägare eller inte. (Hite, 1998)

Företag som styrs av en icke-ägare eller en minoritetsägare kommer att granskas av andra ägare, långivare och aktieägare. En ledning som är majoritetsägande befinner sig däremot inte i en lika hårt pressad situation att tillfredsställa ägare. (Hite, 1998) Enligt Hite (1998) kom Dhaliwal et al. (1982) fram till att ägarstyrda företag var mindre benägna än icke-ägarstyrda företag att använda sig av redovisningsmetoder som ökade resultatet.

En ledning som är majoritetsägare, alltså ett ägarstyrt företag, och minoritetsägare det vill säga ett icke-ägarstyrt företag, ställs inför samma ansvar gentemot långivare, revisorer och andra aktieägare, men det finns en markant skillnad mellan dessa. En majoritetsägare må vara bekymrad över andra minoritetsägare, men om det skulle uppstå en konflikt så är det majoritetsägaren som har det sista ordet. En ledning som är minoritetsägare måste ta hänsyn till majoritetsägaren. Majoritetsägare har en mindre press på sig när det gäller nettoresultat. (Hite, 1998)

Hur mycket man är villig att kostnadsföra (istället för att aktivera) styrs av hur mycket man äger av företaget. Ju mer man äger desto mer vill man kostnadsföra istället för att ta upp det som en tillgång. Det finns tendenser att en ledning som är majoritetsägande vill kostnadsföra för att reducera skattekostnader. (Hite, 1998) När de reducerar vinsten för att minska skattekostnaderna så behålls tillgångarna inom företaget.

Hypotes 4: *"Det föreligger ett samband mellan ett företags ägarstruktur och vilka beslut man tar vad gäller vinsten."*

4.4 Sammanfattning av hypoteser

(H1): *"Det föreligger ett samband mellan bonus som är kopplat till vinsten och vilka beslut man tar vad gäller vinsten."*

(H2): *"Det föreligger ett positivt samband mellan företagets skuldsättningsgrad och viljan att öka vinsten."*

(H3A): *"Det föreligger ett negativt samband mellan storleken på företaget och viljan att öka vinsten."*

(H3B): *"Det föreligger ett samband mellan vilken bransch företag är verksamma inom och vilka beslut man tar vad gäller vinsten."*

(H4): *"Det föreligger ett samband mellan ett företags ägarstruktur och vilka beslut man tar vad gäller vinsten."*

4.5 Kapitelsammanfattning

I kapitel fyra har vi redogjort för de teorier som ligger till grund för våra hypoteser. Först redogör vi för Positive Accounting Theory (PAT) som är en övergripande teori och grunden för flertalet av våra hypoteser. Det finns en stark koppling mellan denna teori och nästa teori som kallas för agentteorin. En del kritik riktas mot PAT och en av dessa lyfter fram det faktum att man rent faktiskt inte haft några framgångar med att

styrka teorin. Watts och Zimmerman, två av de pionjärer som förespråkar PAT har presenterat tre hypoteser som sägs påverka valet av redovisningsmetoder. Bonushypotesen säger att om ett företag har en bonus kopplad till vinsten så kommer företaget att välja redovisningsprinciper som ökar årets rapporterade vinst. Skuldsättningsgradshypotesen säger att ju högre företagets skuldsättningsgrad desto mer sannolikt är det att företaget använder redovisningsmetoder som ökar vinsten. Storlekshypotesen slutligen säger att större företag redovisar en lägre vinst. Dessutom undersöker vi ytterligare två hypoteser. Den första av dem säger att företag som har samma branschtillhörighet redovisar på liknande sätt. Den andra handlar om ägarstrukturen i företaget och säger att de företag som har ägarstyrda företag redovisar mindre vinster. Slutligen sammanfattas de hypoteser vi formulerat utifrån teorin.

5. Empirisk metod

I detta kapitel redogör vi för vår empiriska metod. Vi beskriver vår undersökningsmetod och hur vi har gjort vår datainsamling. Vi redogör för hur vi gjort vårt urval och gör en bortfallsanalys. Vidare operationaliserar vi våra teoretiska begrepp till empiriskt mätbara variabler och redogör för hur vi har fått validitet och reliabilitet i vårt arbete.

5.1 Undersökningsmetod

Med vårt syfte som utgångspunkt, att undersöka vilka faktorer som påverkar företag vid redovisningsval, valde vi att göra en så kallad surveystudie. Den beskrivs bland annat som en statisk ögonblicksbild som kan beskriva olika "fenomens" utbredning i en population och sambanden mellan dem. Data till denna typ av studie samlas vanligen in genom standardiserade enkäter. (Andersen, 1998) Vi valde dock av tidsbrist att samla in våra data genom undersökningar av så kallad bokföringsdata. En svårighet med de icke-experimentella survey-undersökningarna är att man aldrig kan utesluta möjligheten att man missar någon relevant variabel. (Rosengren & Arvidsson, 2005).

Den verklighet som aktualiseras i vår studie baseras på det faktum att en lagändring har trätt ikraft angående juridiska personers eventuella periodiseringsfonder. Lagändringen innebär att en viss procent av företagets periodiseringsfonder skall beskattas varje år. Vårt syfte med denna studie innebär att vi vill beskriva hur olika företag har valt att göra och förklara vilka faktorer som eventuellt har ett samband med deras beslut. Företagens bedömning av nyttan av att eventuellt sätta av en del av vinsten till periodiseringsfonder, leder till ett redovisningsval. I denna studie handlar detta redovisningsval om ifall en del av vinsten ska "sättas av" till en periodiseringsfond, för senare beskattning, eller inte. Vi ville ta reda på om några faktorer eventuellt hade någon avgörande inverkan på företagets beslut.

För att genomföra studien hämtade vi uppgifter ur företagets årsredovisningar och efter att ha analyserat dessa har vi dragit olika slutsatser.

5.2 Datainsamling

Efter noggranna överväganden beslöt vi oss för att använda oss av så kallad sekundärdata. Vi bedömde att eftersom tiden blev för knapp för att vi skulle kunna invänta tillräckligt många enkätsvar och det faktum att de faktorer vi ville undersöka redovisas i företagens årsredovisningar, så kunde vi använda oss av dessa redan befintliga data. Denna datainsamlingsmetod eliminerar även risken för eventuell ”intervjuareffekt”, det vill säga att respondentens svar påverkas av intervjuaren, vilket kan inträffa om man gör sin datainsamling med hjälp av intervjuer. Årsredovisningarna vi har granskat har vi studerat via Affärdatas databas och de faktorer vi har undersökt är de variabler som vi beskriver i avsnitt 5.4.

5.3 Urval / Bortfallsanalys

Eftersom vi ville undersöka hur företag hade valt att göra med sina periodiseringsfonder och dessa varit föremål för en lagändring vid årsskiftet som endast gällde juridiska personer, studerade vi just *aktiebolag*. Detta var enkelt att göra genom att helt enkelt be datorn om hjälp att sälla ut dessa via Affärdatas databas.

För att kunna få svar på vilka val de hade gjort efter samma lagändring, var endast de företag som hade tagit beslut i frågan aktuella. Det var således nödvändigt att de hade lämnat in sin *årsredovisning* för beskattningsår 2005 före den dag vi gjorde vår sökning i Affärdatas databas. Denna sällning är också en tjänst som denna databas tillhandahåller.

Vi ville också endast undersöka *aktiva företag* eftersom endast de har gjort ett aktivt val beträffande periodiseringsfonder. Även detta var ett val man skulle göra i ett tidigt skede i just nämnda databas.

Med tanke på fåmansbolagens speciella regelverk, de så kallade 3:12-reglerna, vilka troligtvis kan ha inverkan på deras val om periodiseringsfonder, funderade vi extra mycket på hur vi skulle göra med just dessa bolag. Att ha med särskilda hypoteser för just dessa bolag bedömde vi som alltför omfattande för att rymmas i denna uppsats. Vi beslöt att ha med dessa bolag på samma premisser som alla andra bolag, det vill säga utan att studera hur 3:12-reglerna inverkar på deras val. Detta gör att det troligen finns

fler faktorer som påverkar just denna grupp av företag, vilket i sin tur kan göra att dessa företag påverkar slutresultatet på ett inte helt korrekt sätt. Men att helt gallra bort dem visade sig omöjligt då det inte klart framgår i årsredovisningarna vilka bolag som tillhör denna kategori. För att inte få med en alltför stor majoritet i urvalet från just denna grupp, valde vi att ta med företag med *mer än 10 anställda*. Vi antog att detta nya urval skulle utesluta många av dessa företag. Även i detta fall var det naturligtvis något som databasen hjälpte oss med.

Med hjälp av ovanstående urvalsfaktorer preciserade vi vår datasökning av målgrupp ur hela populationen. Affärsdatas databas gav oss som svar, den 10 maj 2006, att det fanns 1482 stycken företag som passade in på denna sökning. Vi beslöt att ur denna population göra ett *enkelt systematiskt urval* (Andersen, 1998).

Från början var det meningen att vi skulle göra telefonintervjuer med hundra företag, men vi upptäckte att vi kunde finna alla uppgifterna i årsredovisningar. Därefter gjorde vi bedömningen att undersöka *hundra företag* ändå eftersom vi inte trodde att exempelvis dubbelt så många hade gjort någon större skillnad på resultatet, och det fanns en gräns för hur många vi skulle kunna hinna med att granska. Detta gav att $(1482/100=)$ var 14,82:a företag skulle gallras ut. Vi kastade tärning och började på företag nummer 5 i listan som vi fick av ovan nämnda databas. Så plockade vi ut var 15:de företag, plus det sista företaget i listan, för att få 100 stycken företag att granska.

Det var förvånansvärt lätt att hitta de uppgifter vi ville i årsredovisningarna. Den enda faktorn som gav oss ett litet *partiellt bortfall* var ägarstrukturen, men det var endast två företag som inte på något sätt redogjorde för detta i sina årsredovisningar. Vi funderade på att ringa just dessa företag och fråga men beslöt oss istället för att acceptera det lilla bortfallet.

5.4 Operationalisering

Operationalisering innebär att man ”översätter” de teoretiska begreppen till empiriskt mätbara storheter. Dessa empiriska begrepp kallas variabler. (Andersen, 1998)

Eftersom det har blivit allt svårare att få företag att vilja delta i undersökningar (Andersen, 1998) och de uppgifter vi behövde i vår undersökning fanns redovisade i företagens årsredovisningar valde vi att själva hämta dessa uppgifter där. Dessa årsredovisningar har vi studerat genom Affärsdatas databas och eftersom vår studie handlar om val till följd av en lagändring som har trätt i kraft det senaste årsskiftet så har vi framförallt tittat på årsredovisningar gjorda 2006.

Nedan följer en redogörelse över de variabler vi har valt att inhämta genom att studera årsredovisningar från de företag vi har undersökt.

När det gällde att kontrollera huruvida företagen hade valt att sätta av till periodiseringsfond eller inte och ifall de hade löst upp alla gamla periodiseringsfonder eller ej, var det enklare än vi trott att hämta dessa uppgifter i årsredovisningarna. Denna uppgift är frivillig att specificera i sin årsredovisning, men fler än vi hade väntat oss hade tydligt redovisat detta i sina noter. För de som inte hade gjort detta lyckades vi ändå räkna ut hur de hade gjort. Detta beskrivs närmare i avsnitt 5.5.

(H1): "Det föreligger ett samband mellan bonus som är kopplad till vinsten och viljan att öka vinsten."

Detta innebär att om ledningen i företag som använder sig av bonus som ökar när den redovisade vinsten i företaget ökar, kommer de sannolikt att välja sådan redovisning som visar större vinst. Orsaken till detta är att sådana val ökar nuvärdet av bonusen. Om detta stämmer skulle det innebära att de inte vill göra avsättningar till periodiseringsfonder då detta gör att vinsten i så fall ser lägre ut. Detta var lätt att få svar på i årsredovisningarna eftersom det tydligt redovisas i noterna ifall någon av VD:s lön varit i form av så kallat "tantiem".

(H2): "Det föreligger ett positivt samband mellan företagets skuldsättningsgrad och viljan att öka vinsten."

Om ett företag har en stor andel skulder jämfört med det totala kapitalet, det vill säga att soliditeten är låg, kommer man i stigande grad att vilja visa höga vinstresultat för företaget. Stämmer detta så ska det visa sig att företag med mycket skulder inte gör

avsättningar till periodiseringsfonder. För att underlätta datainsamlingen har vi istället för skuldsättningsgraden använt oss av ett alternativt mått. När vi hämtade uppgifter om detta i årsredovisningarna tittade vi först efter deras soliditet, vilket de flesta redovisade som ett nyckeltal. Sedan tog vi 100 (procent) minus soliditeten för att få den procentuella andelen skulder av det egna kapitalet. För de få företag som inte redovisade nyckeltalet soliditet räknade vi själva fram det i enlighet med beskrivningen i avsnitt 5.5.

(H3A): "Det föreligger ett negativt samband mellan storleken på företaget och viljan att öka vinsten."

Storlekshypotesen säger oss att storleken på företaget kan vara en anledning till att företaget utsätts för politisk granskning i högre grad. Storleken har ofta samband med marknadskraft och detta kan attrahera uppmärksamhet och granskning från olika håll, till exempel från regeringen, fackföreningen med flera. De politiskt känsliga företagen skulle därför enligt denna hypotes använda sig av redovisningsmetoder som minskar vinsten, för att minska ofördelaktig politisk uppmärksamhet och kostnaden som associeras med denna.

I vår undersökning skulle det i så fall visa sig att de sätter av en del av vinsten till periodiseringsfonder. Här stod vi inför ett val mellan att mäta storleken som storleken på omsättningen eller antalet anställda. Vi valde att undersöka båda för att få en säkrare test av vår hypotes och inte förlora relevant information. Det tog inte heller någon nämnvärd extra tid att granska båda eftersom dessa uppgifter tydligt redovisas i företagens årsredovisningar och finns tillgängliga i Affärsdata.

(H3B): "Det föreligger ett samband mellan vilken bransch företag är verksamma inom och vilka beslut man tar vad gäller vinsten."

Denna hypotes har samband med ovanstående genom att den ger en alternativ förklaring till den så kallade storlekshypotesen. Det betyder här att även företag inom samma bransch tenderar att ha likheter som till exempel stora vinster och därför skulle de göra samma redovisningsval. Vi tyckte även detta var en intressant hypotes som dessutom

var lätt att undersöka eftersom företagen beskriver sin verksamhet i sina årsredovisningar.

(H4): *”Det föreligger ett samband mellan ett företags ägarstruktur och vilka beslut man tar vad gäller vinsten.”*

Om ledningen i ett företag är minoritetsägare eller inte äger några aktier alls innebär det att de måste ta hänsyn till majoritetsägaren och de vill då visa att företaget gör så stora vinster som möjligt. Om ledningen däremot äger fler röstandelar i ett bolag, genom aktieinnehav, än någon annan part, behöver de inte vara lika pressade att tillfredsställa andra ägare. De är mer intresserade av att hålla vinsten låg av skattemässiga skäl och borde följaktligen gärna sätta av en del av vinsten i periodiseringsfonder. Majoritet står för att ledningen äger mer än 50 % av röstandelen i företaget, och minoritet står för mindre än 50 % av röstandelen. För att testa denna hypotes letade vi i årsredovisningarna efter preciseringar av ägarstrukturen i företagen. Detta redovisas inte alltid helt tydligt i årsredovisningarna utan gav oss lite merarbete som beskrivs närmare i avsnitt 5.5.

5.5 Validitet och reliabilitet – felkällor

Validitet betyder att man verkligen mäter det man avser att mäta. (Rosengren och Arvidsson, 2005) För att få validitet i vårt arbete har vi först studerat befintlig teori i ämnet. Vi har via Affärdatas databas gjort vårt urval och hämtat uppgifter i företagens senaste årsredovisningar. För att vara helt säkra på att inte göra några felbedömningar har vi emellanåt även jämfört med tidigare årsredovisningar från samma företag. Vi har suttit tillsammans när vi har granskat årsredovisningarna för att verkligen vara säkra på att vi har undersökt just de faktorer vi har valt att granska i denna uppsats.

Frånvaron av slumpmässiga (osystematiska) mätfel kallas för reliabilitet. (Rosengren & Arvidsson, 2005) Eftersom vi har hämtat alla uppgifter direkt ur företagens årsredovisningar har vi minskat risken att påverkas av tillfälligheter. Detta kan lätt inträffa vid till exempel intervjuer på grund av den så kallade ”intervjuareffekten”, då respondenten kan påverkas av yttre omständigheter och ge svar som inte skulle ges vid

andra omständigheter. Även det faktum att vi har arbetat tillsammans när vi har granskat materialet har stärkt reliabiliteten.

Eftersom det är frivilligt att precisera sina eventuella *periodiseringsfonder* i sin årsredovisning fick vi vid ett fåtal tillfällen själva räkna ut hur de hade gjort. Detta gjorde vi mycket noggrant tillsammans genom att jämföra obeskattade reserver med bokslutsdispositioner, studera deras noter och jämföra med deras överavskrivningar och även jämföra med tidigare års årsredovisningar, vilka även de finns tillgängliga på Affärdatas databas. Efter att även ha kontrollräknat uppgifter i sådana årsredovisningar där man hade preciserat sina periodiseringsfonder öppet, och vi kommit fram till samma siffror som dessa företag, accepterade vi våra uträkningar.

När det gällde *skuldsättningsgraden* valde vi att använda oss av: andelen skulder utav det totala kapitalet. Eftersom de flesta företagen redovisar sin soliditet som ett nyckeltal tog vi 100 (procent) minus soliditeten för att få den procentuella andelen skulder av det egna kapitalet. För de få företag som inte redovisade nyckeltalet soliditet räknade vi själva fram det genom att ta det egna kapitalet plus 72 % av de obeskattade reserverna och dela detta med det totala kapitalet. Även för denna faktor kontrollräknade vi några företag som hade redovisat soliditeten öppet. Här kunde vi få små avvikelser på någon liten decimal, men eftersom det finns några olika sätt att räkna fram soliditeten i företag och avvikelserna var så små beslöt vi oss för att även acceptera dessa uträkningar.

Även faktorn *ägarstruktur* gav oss en del huvudbry. Det är nämligen inte alla företag som redovisar detta helt öppet i sina årsredovisningar. Detta gick dock i nästan alla fall att få fram genom att de företag som föreslog utdelning av årets vinst, hade en bilaga i årsredovisningen med protokollet av det senaste styrelsemötet, i vilket ägarförhållandena framgick. Vi drog även i ett fåtal fall slutsatsen att mycket stora koncerner med många dotterbolag, olika styrelsesammansättningar och olika VD:ar inte rimligtvis kunde ha företagsledningarna som var majoritetsägare. Till slut återstod det två företag som vi inte på något sätt kunde utläsa i årsredovisningarna huruvida deras företagsledningarna var majoritetsägare eller ej. Vi beslöt att acceptera detta lilla partiella bortfall.

Beträffande de resterande faktorerna var det inga som helst problem att direkt plocka uppgifterna i företagens årsredovisningar.

5.6 Analyismetoder

De rådata vi samlat in har vi analyserat med hjälp av statistikprogrammet SPSS. Om vi ska förkasta våra hypoteser eller inte avgörs av signifikansnivån i de olika testerna. Vi har gjort så kallade t-tester för de variabler där vårt ursprungliga material varit kontinuerligt kvantitativt. Dessa visar våra rådatas medelvärden för de variabler som ingår i varje test. För övriga variabler har vi gjort så kallade korstester vilka visar fördelningen mellan de olika valen som våra faktorer gjort och i samband med dessa så har vi även gjort χ^2 -tester.

Beträffande indelningen av faktorernas rådata till mätbara grupperingar hänvisas till förklaringar i anslutning till varje test.

5.7 Kapitelsammanfattning

I detta kapitel har vi redogjort för vår empiriska metod. Vi valde att göra en så kallad surveystudie genom undersökningar av så kallad bokföringsdata. Vi hämtade våra sekundärdata i årsredovisningar som vi granskade via Affärdatas databas. Vi preciserade vissa urvalsfaktorer i Affärdatas databas och ur den population vi fick gjorde vi ett enkelt systematiskt urval.

Vidare har vi operationaliserat våra teoretiska begrepp till empiriskt mätbara variabler och redogjort för hur vi har fått validitet och reliabilitet i vårt arbete.

6. Empirisk analys

I detta kapitel analyserar vi våra hypoteser med hjälp av det material vi har inhämtat i undersökningen och för en diskussion för var och en av hypoteserna. Vi redovisar resultaten i t-tester på de faktorer där det är möjligt och i korstabeller med χ^2 -tester för de övriga. Med hjälp av signifikansnivåerna analyserar vi om det föreligger några samband mellan faktorerna och hur företagen i vår undersökning har valt att göra med sina periodiseringsfonder.

6.1 Empirisk avgränsning

Det finns många faktorer som kan ha betydelse för vilka redovisningsval olika företag gör. Efter att ha studerat litteratur i ämnet och vi från början var intresserade av att undersöka hur olika företag har valt att göra med sina periodiseringsfonder efter lagändringen, beslutade vi oss för att undersöka de faktorer vi mest trodde skulle kunna ha samband med detta redovisningsval.

Efter att ha bestämt oss för faktorerna: bonus, kapitalstruktur, företagsstorlek, branschtillhörighet och ägarstruktur ställde vi samman en hypotes till varje faktor och testade dessa enligt följande avsnitt.

För att vi skulle hinna genomföra en meningsfull undersökning gjorde vi en avgränsning av den totala populationen enligt tidigare beskrivning i avsnitt 5.3.

6.2 Hypotesprövning

I hypotesprövningarna nedan har vi valt att koda periodiseringsfonderna på två olika sätt. Detta för att dataprogrammet påpekade för oss, vid de första testerna vi gjorde, att vi fick för få poster vid vissa alternativ för att testerna överhuvudtaget skulle visa något. Vi valde därför att vid testet av H1 minska alternativen till endast: avsatt till eller ej avsatt till periodiseringsfond. Vid t-testerna, som vi gjorde för de faktorer där det var möjligt, det vill säga skuldsättningsgrad, omsättning och antal anställda (H2 och H3A),

var vi också tvungna att reducera till samma två alternativ. I övriga tabeller har vi tre alternativ för periodiseringsfonderna där kodningen betyder:

1. Har satt av till periodiseringsfonder
2. Har inte satt av och löst upp alla de har/hade
3. Har inte satt av, men har kvar en del

6.2.1 Bonusprogram

(H1): *"Det föreligger ett samband mellan bonus som är kopplat till vinsten och vilka beslut man tar vad gäller vinsten."*

Watts och Zimmerman (1990) hävdar att företag som använder sig av bonus sannolikt kommer att använda sådana redovisningsmetoder som ökar årets rapporterade vinst. Orsaken till detta är att sådana val ökar nuvärdet av bonusen. Även Healy (1985) står bakom detta. Det är också så att om bonusen redan är maxad så försvinner incitamentet att öka vinsten ytterligare.

För att testa denna hypotes har vi undersökt om företag med bonussystem kopplade till vinsten har valt att inte sätta av till periodiseringsfonder, för att på så sätt öka den redovisade vinsten. För att få ett godkänt testresultat ur datorn blev vi tvungna att minska deras valmöjligheter till endast "avsatt" och "ej avsatt".

Tabell 1 Bonusprogram - fördelning

	Periodiseringsfond		Total
	Har satt av	Har ej satt av	
Bonus finns	4	7	11
Bonus finns ej	31	58	89
Total	35	65	100

Pearsons χ^2 : ej signifikant 0,920

Siffrorna i tabell 1 visar att av det fåtal företag som i vår undersökning (endast 11 stycken) använder sig av bonus, är det nästan dubbelt så många som har valt att inte sätta av än de som har valt att sätta av. Detta skulle betyda att hypotesen stämmer. Men det är en mycket stor majoritet av företagen som inte använder sig av bonus alls och man kan se att även i den gruppen har en majoritet valt att inte sätta av. Faktum är att

enligt denna tabell har nästan två tredjedelar av alla företag valt att inte sätta av till periodiseringsfonder detta år.

Den mycket höga signifikansnivån i denna korstabell visar att vi inte kan påvisa något samband. Utifrån vårt empiriska underlag bör vi alltså falsifiera hypotesen som handlar om bonussystem.

6.2.2 Skuldsättningsgrad

(H2): *”Det föreligger ett positivt samband mellan företagets skuldsättningsgrad och viljan att öka vinsten.”*

Denna hypotes förutsäger att ju högre ett företags skuldsättningsgrad är desto mer sannolikt är det att ledningen använder redovisningsmetoder som ökar vinsten. Enligt Watts och Zimmerman (1990) överensstämmer de bevis som finns generellt med hypotesen.

För att testa denna hypotes har vi undersökt om storleken på företagens skuldnivå, jämfört med det totala kapitalet, har haft någon betydelse för hur de har valt att göra i fråga om periodiseringsfonden.

Eftersom variabeln skuldsättningsgrad är kontinuerligt kvantitativ i vår ursprungliga rådata, kan man undersöka sambandet med ett t-test (tabell 2) I detta test kan man utläsa ett medelvärde för vardera alternativ, standardavvikelse samt vilket val företaget har gjort med periodiseringsfonden. Periodiseringsfonden är här uppdelad i två grupper. Första alternativet innebär att företaget har satt av till periodiseringsfond för 2005 års bokslut och andra alternativet innebär att de inte har satt av till periodiseringsfond för 2005 års bokslut (här finns alltså både möjligheten att de har löst upp allt eller ha kvar en del).

Tabell 2 Kapitalstruktur - medelvärden

	Kapitalstruktur	
	Periodiseringsfond	
	Har satt av	Har ej satt av
N	35	65
Medelvärde	59.24	67.04
Standardavvikelse	20.010	20.343

Svagt signifikant 0,069

Vi kan i ovanstående tabell se att sambandet är svagt signifikant eftersom det ligger inom gränsen för 10 %. Vi kan också utläsa att de som har satt av till periodiseringsfond har en något lägre genomsnittlig procentuell skuldnivå än de som inte har satt av. Detta skulle kunna stämma med vår hypotes, men skillnaden i procentsatserna är mycket liten och standardavvikelseerna i testmaterialet är stor.

Med allt ovanstående i åtanke så falsifierar vi inte hypotesen, det finns ett svagt samband (6,9 %) mellan skuldsättningsgrad och de redovisningsval som företag gör.

6.2.3 Företagets storlek

(H3A): *"Det föreligger ett negativt samband mellan storleken på företaget och viljan att öka vinsten."*

Watts och Zimmermans storlekshypotes fastställer att större företag mer sannolikt använder sig av redovisningsmetoder som reducerar vinsten. Storleken på företaget kan vara en anledning till att företaget utsätts för politisk granskning i högre grad. Resultatet verkar dock endast gälla för de största företagen. (Watts & Zimmerman, 1990)

Eftersom vi valt att undersöka företagets storlek genom två olika mått, så gör vi även här en indelning i underrubriker. Antal anställda och omsättningen får representera företagets storlek. Måtten undersöks var för sig för att se om hypotesen kan förklaras för vardera mått.

6.2.3.1 Antal anställda

Vi har även här utfört ett t-test (tabell 3), på grund av att variabeln anställda är kontinuerligt kvantitativ. Periodiseringsfondernas alternativ är här reducerat till två.

Tabell 3 Antal anställda - medelvärden

	Antal anställda	
	Periodiseringsfond	
	Har satt av	Har ej satt av
N	35	65
Medelvärde	42	46.26
Standardavvikelse	67.994	77.978

Ej signifikant 0,786

Vi kan utläsa ett medelvärde för vardera val som de undersökta företagen gjort. De som valt första alternativet har satt av till periodiseringsfond år 2005, har ett medelvärde på 42 anställda och de som valt andra alternativet har inte satt av, har ett medelvärde på 46 anställda. Vi ser i det här fallet en liten skillnad mellan de olika företagsgrupperna. Skillnaden i medelvärde behöver inte bero på att det faktiskt finns ett samband utan orsaken är att ett antal företag i populationen drar ner eller upp medelvärdet. Det är nu det kan vara av intresse att undersöka standardavvikelsen, vilken här är väldigt stor. Vi kan också påpeka att sambandet blivit omvänt i testet. Signifikansnivån påvisar inget samband mellan antal anställda och val av redovisningsmetod.

6.2.3.2 Omsättning

Även här gjorde vi ett t-test (tabell 4), med samma premisser som tidigare.

Tabell 4 Omsättning – medelvärden

	Omsättning	
	Periodiseringsfond	
	Har satt av	Har ej satt av
N	35	65
Medelvärde	64427,09	127153,9
Standardavvikelse	128273,1	263388,9

Ej signifikant 0,188

Precis som vid testet på antal anställda, kan vi dra slutsatsen att skillnaden i medelvärde inte beror på att det rent faktiskt finns ett samband. Signifikansnivån påvisar inte ett samband och standardavvikelserna är för höga för att datan ska vara tillförlitlig.

Vi kan därmed sluta oss till uppfattningen att hypotesen kan falsifieras med grund i att båda måtten visar för dålig signifikansnivå och att t-testens medelvärden visar raka motsatsen mot vår hypotes.

6.2.4 Branschtillhörighet

(H3B): *”Det föreligger ett samband mellan vilken bransch företag är verksamma inom och vilka beslut man tar vad gäller vinsten.”*

Denna hypotes grundas på att företag inom samma bransch tenderar att ligga i samma storleksklass. Om det stämmer att storleken har betydelse för vilka redovisningsval företag gör borde således även branschtillhörighet ha ett liknande samband. Milne (2002) tolkar Watts och Zimmerman (1989) som att de menar att eftersom vissa branscher till exempel gör stora vinster och drar till sig offentlig uppmärksamhet, gör de samma redovisningsval. Detta skulle även kunna innebära att andra företag inom samma branscher gör samma redovisningsval. Det är även så att vissa företag drar till sig uppmärksamhet på grund av att de bedriver en speciell verksamhet.

För att testa denna hypotes har vi delat in branscherna i handels-, tjänste- och tillverkningsföretag enligt tabellen nedan. Detta gjorde vi med anledning av att vi ville få ett godkänt antal poster i varje alternativ. Vidare har vi som synes de tre tidigare beskrivna alternativen för periodiseringsfönderna.

Tabell 5 Branschtillhörighet – fördelning

Bransch	Periodiseringsfond			Total
	1	2	3	
Handel	8	9	8	25
Tjänste	13	13	13	39
Tillverkning	14	17	5	36
Total	35	39	26	100

Pearsons χ^2 : ej signifikant 0,350

I tabell 5 ovan kan vi utläsa att företag inom samma bransch gjort val med mycket jämn fördelning. Företagen har alltså inte gjort något speciellt typiskt val inom någon av branscherna. Om man däremot slår ihop alternativ 2 och 3, som båda handlar om att inte sätta av, så har alla branscherna en klar majoritet för att inte sätta av. Den enda

avvikelsen som kan vara värd att nämnas är att det i tillverkningsbranschen inte är så många som har valt alternativ 3, sluta sätta av men ej löst upp alla. Det gör dock knappast någon skillnad eftersom de fortfarande har en klar majoritet för att inte sätta av (alternativ 2 och 3 tillsammans)

Eftersom vårt totala urval är relativt jämnt fördelat över vår valda branschindelning måste vi konstatera att vårt test inte kan påvisa något samband mellan branschtillhörighet och redovisningsval. Den höga signifikansnivån visar också att vi inte kan påvisa något samband utan hypotesen bör förkastas. Allt ovanstående sammantaget gör att vi utifrån vårt empiriska underlag falsifierar även denna hypotes.

6.2.5 Ägarstruktur

(H4): *”Det föreligger ett samband mellan ett företags ägarstruktur och vilka beslut man tar vad gäller vinsten.”*

Enligt Hite (1998) menar Staubus att ledningen i ett företag baserar sina beslut på hur ägarstrukturen ser ut. Om ledningen är delägare/ägare eller ej är avgörande (Hite, 1998). Dhaliwal et al. (1982) kom, enligt Hite (1998) fram till att ägarstyrda företag är mindre benägna än icke-ägarstyrda företag att använda sig av redovisningsmetoder som ökar resultatet. Har man en stor press från ägare att uppnå ett visst mål påverkar detta vilka beslut man tar.

Studien vi genomfört visar att det finns ett signifikant samband mellan ägarstrukturen i företaget och hur man väljer att redovisa sina periodiseringsfonder.

Tabell 6 Ägarstruktur - fördelning

Ägarstruktur	Periodiseringsfond			Total
	1	2	3	
Majoritet	32	24	17	73
Minoritet	3	13	9	25
Total	35	37	26	98

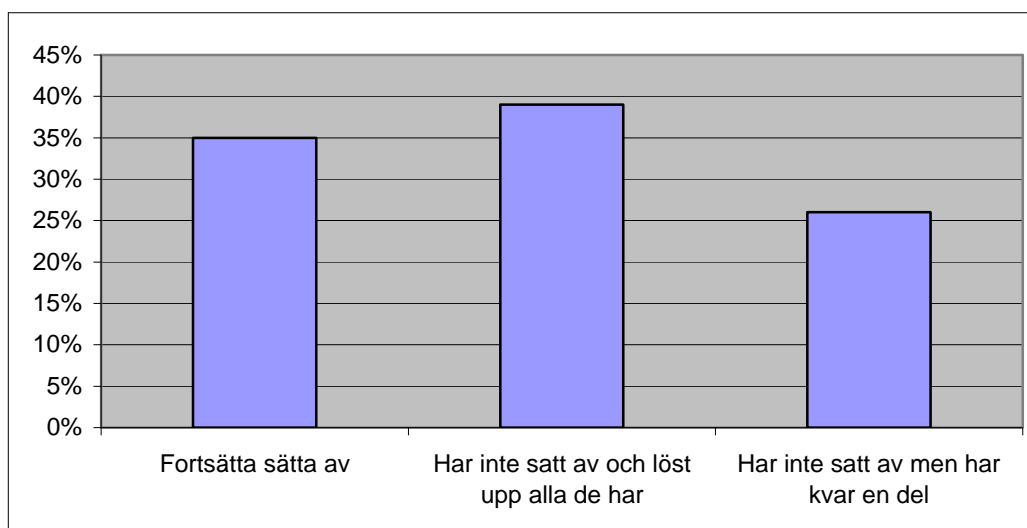
Pearsons χ^2 : signifikant 0,016

Från tabell 6 kan vi utläsa att 32 stycken av de ägarstyrda företagen kommer att fortsätta sätta av till periodiseringsfond. Av de icke-ägarstyrda företagen så är det bara 3 stycken

som fortsätter sätta av till periodiseringsfond. Drygt 50 % av de icke-ägarstyrda företagen har slutat sätta av och löst upp alla periodiseringsfonderna. Man ser en tydlig skillnad mellan ägarstyrda och icke-ägarstyrda företag i alternativ 1. För majoriteten är det den största gruppen medan det för minoritet är det den minsta.

Det genomförda testet om ägarstruktur uppvisar ett signifikant samband (1,6 %) och kan inte falsifieras.

6.3 Beslut om periodiseringsfond

Det är rätt intressant att se i vilken omfattning företagen valt att inte fortsätta sätta av till periodiseringsfonden eller att fortsätta. Det är 35 % som har valt att fortsätta sätta av till periodiseringsfonden medan 39 % har slutat och löst upp periodiseringsfonderna som de haft. De resterande 26 % har också slutat sätta av men inte löst upp alla periodiseringsfonderna som de har kvar. Detta innebär att 35 % har valt att fortsätta medan 65 % valt att inte sätta av för 2005 års bokslut.

6.4 Kapitelsammanfattning

I detta kapitel har vi analyserat våra hypoteser med hjälp av det material vi har inhämtat i undersökningen och för en diskussion för var och en av hypoteserna. Vi har genomfört t-tester där variablerna är kontinuerligt kvantitativ, korstabeller samt χ^2 -test. Våra tester visar följande:

(H1): *"Det föreligger ett samband mellan bonus som är kopplad till vinsten och vilka beslut man tar vad gäller vinsten."* - påvisar inget signifikant samband

(H2): *"Det föreligger ett positivt samband mellan företagets skuldsättningsgrad och viljan att öka vinsten."* - påvisar ett svagt signifikant samband

(H3A): *"Det föreligger ett negativt samband mellan storleken på företaget och viljan att öka vinsten."* - påvisar inget signifikant samband

(H3B): *"Det föreligger ett samband mellan vilken bransch företag är verksamma inom och vilka beslut man tar vad gäller vinsten."* - påvisar inget signifikant samband

(H4): *"Det föreligger ett samband mellan ett företags ägarstruktur och vilka beslut man tar vad gäller vinsten."* - påvisar ett signifikant samband

7. Slutsatser

I detta kapitel följer vi upp det som var syftet med denna undersökning, nämligen att undersöka vilka faktorer som påverkar företag när de ska fatta avgörande beslut vid valmöjligheter i redovisningssammanhang. Vi presenterar även våra slutsatser av resultatet av vår undersökning och reflektioner över sådant som eventuellt kan ha påverkat resultatet i vår undersökning. Som avslutning ger vi några förslag till fortsatt forskning inom området.

7.1 Slutsats och reflektioner

Vi har genomfört en undersökning gällande redovisningsval. Vår studie riktar in sig på hur företag har valt att göra med periodiseringsfonderna och om det föreligger ett samband mellan dessa val och olika faktorer. De faktorer vi valt ut har hämtats från redovisningsteorier. Nyligen infördes en ny skattelag som säger att om man har satt av till periodiseringsfonder så måste man ta upp en schablonintäkt. På grund av denna extra schablonintäkt så kommer företaget automatiskt att påföras ett högre resultat och genom det så blir skattekostnaderna högre. Det har varit en del diskussioner och debatter runt den här räntebeläggningen och därför har vi valt att göra en undersökning för att se hur många företag som kommer att fortsätta sätta av som vanligt eller sluta sätta av till periodiseringsfonder.

Studien grundar sig på ett urval på hundra företag. Vi har använt oss av årsredovisningar för att få tillgång till den information som vi behövde. Syftet med studien var att undersöka om det förelåg ett samband mellan våra faktorer och de val företagen har gjort. Med hjälp av statistikprogrammet SPSS kunde vi testa våra hypoteser.

PAT hävdar att det föreligger ett samband mellan redovisningsval och de tre faktorerna som de ställer upp (bonus, skuldsättningsgrad och storlek). Vi har valt att tillämpa teorin i vår studie för att ha en stadig grund att arbeta på. Vidare har vi använt oss av

ytterligare två faktorer som vi ansåg var av intresse till vår studie, ägarstrukturen (Hite, 1998) och branschtillhörighet (Milne, 2002).

Från PAT så är det bara skuldsättningsgraden som visar ett samband med val av redovisningssätt i vår studie, de två andra faktorerna visar en för hög signifikansnivå och därför måste vi förkasta dessa hypoteser.

Skuldsättningsgraden visar ett svagt samband. Anledningen till att företag med en högre skuldsättningsgrad tenderar att inte sätta av till periodiseringsfond kan ha sin grund i att de vill uppvisa ett högre resultat. Incitamentet att uppvisa ett högre resultat är större för ett företag med högre andel skulder. Det blir viktigt att ta hänsyn till långivarna och dessa har intresse i hur stor vinst företaget visar vilket speglar betalningsförmåga.

De två andra faktorerna (bonus och storlek) uppvisar inget samband och därför har vi utifrån vårt underlag falsifierat dessa hypoteser. Det var bara 11 % av urvalet som hade bonus kopplade till vinsten och resterande 89 % av företagen hade ingen bonus. Watts och Zimmerman (1990) hävdar att företag som har bonusprogram sannolikt kommer att använda sådana redovisningsmetoder som ökar årets resultat. Vi kan utläsa att majoriteten av dem som har bonus har valt en sådan redovisningsmetod som ökar vinsten men så var också fallet för de som inte har bonus. Att studien inte uppvisar något samband behöver inte betyda att det inte finns något. Det är troligt att resultatet beror på att urvalet inte har varit tillräckligt. Man kan också resonera om det faktum att ledningen förlorar incitamentet att öka vinsten ytterligare om bonusen redan är maximerad. Detta kan ha snedvridit resultatet av undersökningen eftersom vi inte har några uppgifter om liknande omständigheter kring bonusen.

Storleken och val av redovisningssätt uppvisar inte heller något signifikant samband. Vi valde att undersöka företagets storlek genom att testa och undersöka antal anställda och omsättningen. I inget av fallen så kunde vi påvisa ett samband. PAT säger klart och tydligt att större företag mer sannolikt använder sig av redovisningsmetoder som reducerar vinsten. Vår studie kan inte påvisa att större företag generellt gör på ett annat sätt jämfört med mindre företag. Det är till och med så att sambandet är omvänt i undersökningen.

Detta kan bero på att de större företagen kan låna pengar till en förmånligare ränta än de mindre och därför väljer de att inte sätta av. Återigen ser vi att urvalet har en avgörande roll när vi ska undersöka den här faktorn. Det är här inte urvalets storlek som spelar in utan urvalets utseende, det vill säga att det är för få stora företag som kommit med och för många små och medelstora. Det är inte många företag i urvalet som uppfyller kriterierna för att klassas som ett storföretag. Därigenom kan vi inte påstå att teorin är fel, utan det är vårt urval som inte kan anpassas till teorin.

Watts och Zimmermans teori om PAT behöver inte förkastas på grund av ovan utan det är mycket möjligt att det inte går att applicera den på svensk företagskultur. Teorin baseras på det amerikanska företagsklimatet. Bonus används kanske i större utsträckning där än i Sverige. Bonus är ett effektivt sätt att stimulera ledningen för att styra företaget åt det håll ägaren eller ägarna vill. I Sverige har bonus svartmålats lite de senaste åren. Det kan vara så att företagen inte vill dra på sig negativ publicitet.

I USA finns en tradition av att företagen är ägarfinansierade medan bankfinansiering dominerar här i Sverige. Orsaken till detta har sin grund i skillnaderna i ländernas skattesystem. Det kan vara så att kapitalbeskattningen är mildare i USA jämfört med Sverige. Detta innebär att utdelningar efter skatt, som är en följd av ägarfinansiering, blir högre i USA. Främsta anledningen till att man bankfinansierar sitt företag här i Sverige är troligen de skatteregler som finns runt räntan som är avdragsgill. Det svenska skattesystemet är uppbyggt så att lån är gynnsamt både för privatpersoner och för företag.

Den kritik som är riktad mot PAT handlar bland annat om att den är vetenskapligt bristfällig eftersom inga direkta bevis kunnat påvisas. I historien har hypoteserna som ställts upp kunnat falsifieras i olika undersökningar. Teorin bygger också på en del antaganden som är för generaliserande. Verkligheten är aldrig så enkel som teorin påstår, det finns många omständigheter som spelar in när man ska ta beslut. Det är också så att teorin inte utvecklats något mer sen den började ta form och det har hänt ganska mycket sedan 70-talet, som till exempel olika sorters lagändringar.

Vad gäller branschhypotesen så kunde vi falsifiera denna. Det är vår branschindelning, en effekt av ett alldeles för litet urval, som gör att inget samband kan påvisas. Det finns

förstås en möjlighet att hypotesen även kan förkastas när urvalet är större. Hypotesen handlar om att speciella typer av företag hamnar i fokus och får ögonen på sig. Egentligen handlar teorin alltså inte om vilken bransch företaget verkar i och framförallt inte huruvida företaget verkar i tjänste-, handels- eller tillverkningsbranschen eller ej. Eftersom urvalet var så litet så innebar detta att vi inte fick med något företag som skulle kunna påverkas av de politiska kostnaderna på så sätt som teorin föreslår. Branscherna skilde sig åt och på grund av vårt lilla urval var vi tvungna att göra en grov indelning. Denna indelning gör att hypotesen kan ha falsifierats på fel grunder.

Den andra hypotesen vi prövade som uppvisade ett samband är den om ägarstruktur. I tabellen kan vi dock se att fler procentuellt sett av ägarstyrda företag har valt att fortsätta sätta av jämfört med icke-ägarstyrda företag.

Agentteorin kan vara en förklaring till varför ägarstyrda företag i större utsträckning än icke-ägarstyrda väljer redovisningsmetoder som reducerar vinsten. Man kan säga att det saknas en intressekonflikt. Enligt agentteorin agerar individer i egenintresse, vilket innebär att ägare gör andra beslut än de som sitter i ledningen. Man har skilda intressen. När ägare och ledning är samma person/er, så är intressena istället integrerade.

För ägarstyrda företag är det viktigare att hålla pengarna inom företaget genom att minska vinsten och därmed skatten. Detta är inte lika viktigt för exempelvis en VD som inte äger aktier i företaget (icke-ägarstyrt).

Som vi kan utläsa ur tabell 6 så har drygt 50 % av icke-ägarstyrda slutat sätta av och löst upp alla periodiseringsfonderna. För ägarstyrda företag så har den största gruppen valt att fortsätta sätta av. För icke-ägarstyrda företag så är det bara 12 % som fortsätter att sätta av medan resterande 88 % av icke-ägarstyrda har satt av i 2005 års bokslut.

Något som vi trodde skulle kunna påverka slutresultatet var att fåmansbolagen följer de så kallade 3:12-reglerna. Till exempel är dessa bolag ofta ägarstyrda och borde enligt teorin och vår fjärde hypotes välja att sätta av för att minska vinsten. Men då de har sina speciella regler att beakta, kan det vara skattemässigt mer fördelaktigt för dessa bolag att välja att inte sätta av. För de företag som berörs av de särskilda reglerna om

utdelning och beskattning i inkomstslaget kapital så är det i första hand inte säkert att det är teorin om ägarförhållande som är avgörande, utan dessa 3:12-regler.

Periodiseringsfonden är ett bra alternativ till finansiering. Kostnaden för att sätta av till periodiseringsfonden är relativt låg jämfört med alternativa finansieringssätt. Har man dock möjlighet till finansiering via ägare eller ett fördelaktigt avtal med kredit- och långivare så kan det vara bättre att välja den vägen.

Beslut om periodiseringsfonder skulle kunna vara rätt komplext jämfört med andra liknande beslut. Det finns många olika saker man tar hänsyn till när man väljer att sätta av eller inte. Vi har endast undersökt några tänkbara faktorer och naturligtvis kan det vara så att vi inte valt de relevanta och utelämnat sådana som verkligen har betydelse. Detta är också något som Rosengren och Arvidsson (2005) tar upp. En svårighet med just den undersökningsmetod vi har valt är att man aldrig kan utesluta möjligheten att man missar en variabel som har betydelse.

En intressant sak som kan nämnas är att vår undersökning fick ett liknande utslag som den undersökning Svenskt Näringsliv genomförde 2005. Resultatet blev att 65 % av företagen i vår undersökning valde att inte sätta av till periodiseringsfond för 2005 års bokslut. I artikeln som Svenskt Näringsliv utgett hävdar man att fler företag skulle sluta med periodiseringsfonden i framtiden. Undersökningen visade att 2/3 av alla företag i Sverige skulle sluta sätta av. Vi kan ju inte uttala oss om hur långt in i framtiden de förutspådde att detta skulle ske, men det verkar som att de lyckades med sin prognos.

7.2 Förslag till fortsatt forskning

Fåmansbolagens speciella regelverk, de så kallade 3:12-reglerna, har troligtvis betydelse för hur dessa bolag har valt att göra med sin redovisning kring periodiseringsfonderna. Därför kunde det vara intressant om någon vill undersöka hur faktorerna i detta regelverk inverkar på deras val.

Det kunde även vara intressant att med en kvalitativ undersökning gå djupare in och jämföra hur några olika redovisningsansvariga verkligen har tänkt när de har valt att sätta av eller inte, till periodiseringsfonder. Hur medvetna är de till exempel om att

deras eventuella aktieinnehav eller bonus inverkar på hur de väljer att redovisa företagets vinstnivå?

Ytterligare en vinkling kan vara att studera fenomenet ur ett makroekonomiskt perspektiv. Vad har beslutet om räntebeläggning inneburit för staten vad gäller förändring av skatteintäkter eller om den ekonomiska tillväxten i landet har minskat.

7.3 Kapitelsammanfattning

Det är bara skuldsättningsgraden som påvisar ett svagt samband från Watts och Zimmermans teori. Vi kan alltså inte falsifiera denna hypotes. Signifikansnivån på de två andra faktorerna, bonus och storlek, var för hög för att kunna påvisa ett samband. Vi falsifierar därmed de två hypoteserna. Anledningen till att vi inte finner ett samband behöver inte betyda att teorin är fel. Det kan vara vårt urval som är för litet eller så är inte teorin applicerbar till svensk företagskultur. Av de två sista faktorerna är det bara ägarstrukturen som visar ett samband.

Genom vår undersökning så kommer vi fram till att majoriteten har valt att inte fortsätta sätta av till periodiseringsfonden.

Som avslutning ger vi några förslag till fortsatt forskning inom området. Det skulle kunna vara att undersöka de särskilda reglerna för fåmansbolagen eller att genomföra en kvalitativ undersökning för att gå djupare och undersöka hur vissa ansvariga har tänkt till. Sist men inte minst är även en undersökning ur ett makroekonomiskt perspektiv tänkbar.

Referenser

- Alvesson, M., & Sköldberg, K. (1994). *Tolkning och reflektion*. Lund: Studentlitteratur.
- Andersen, I. (1998). *Den uppenbara verkligheten*. Lund: Studentlitteratur.
- Artsberg, K., (1992). *Normbildning och redovisningsförändring, värdering vid val av mätprinciper inom svensk redovisning*. Lund: Lund University Press.
- Bokföringsnämnden, BFN U 98:1. (2005). *FAR:s Samlingsvolym 2005:1*. Stockholm: Far Förlag AB.
- Cloyd, C. B, Pratt, J., & Stock, T. (1996). The Use of Financial Accounting Choice to Support Aggressive Tax Positions: Public and Private Firms. *Journal of Accounting Research*, Vol.34, No.1, pp 23-43.
- Collin, S-O., Tagesson, T., Andersson, A., Cato, J., Hansson, K. (2004) Explaining the Choice of Accounting Standards in Municipal Corporations. *Working Paper Series*
- Deegan, C. (2004). *Financial Accounting Theory*. Australien: McGraw-Hill
- Engström, S. (2005). Räntebeläggningen av periodiseringsfonderna, en obeskattad reservs vara eller inte vara. *Balans*, Nr 5, s. 17-19.
- Föreningen Auktoriserade Revisorer (2004-10-04), [www]. Tillgänglig från: <http://www.far.se/remiss.asp?id=516&page=1> Accessdatum: 27 april 2006
- FöretagarFörbundet, [www]. Tillgänglig från: <http://www.ff.se/marknadsforing/friaforetagare/289.php> Accessdatum: 24 mars 2006
- Hite, P. A. (1998). An Examination of Factors Influencing Financial Reporting Decisions of Small Business Owner-Managers. *Behavioral Research in Accounting*, Vol.10, pp 159-178.
- Holthausen, R. W., Larcker, D. F., & Sloan, R. G. (1995). Annual bonus schemes and the manipulation of earnings. *Journal of Accounting and Economics*. Vol.19, pp 29-74.
- Johansson, C., Johansson, R., Marton, J. & Pautsch, G. (2004). *Extern redovisning*. Stockholm: Bonnier
- Keating, A. S., & Zimmerman, J. L. (2000). Depreciation-policy changes: tax, earnings management, and investment opportunity incentives. *Journal of Accounting and Economics*, Vol.28, pp 359-389.
- Kellgren, J. (2004). *Redovisning och beskattning*. Lund: Studentlitteratur
- Lodin, S-O., Lindencrona, G., Melz, P., Silfverberg, Ch. (2005). *Inkomstskatt: en läro- och handbok i skatterätt*. Lund: Studentlitteratur.
- Lundén, B. (2006). *Aktiebolag: Skatt, ekonomi och juridik*. Uddevalla: Björn Lundén Information AB.
- Mattsson, N. (1996). *Skattepolitik*. Uppsala: Iustus förlag.
- Milne, M. J. (2002). Positive Accounting Theory, Political Costs

- And Social Disclosure Analyses: A Critical Look. *Critical Perspectives on Accounting*, Vol.13, pp 369-395.
- Nationalencyklopedin, [www]. Tillgänglig från: http://www.ne.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=212743&i_word=intressentmodell Accessdatum: 15 april 2006
- Nilsson, S. (2002). *Redovisningens normer och normbildare*. Lund: Studentlitteratur
- Notisum. [www]. Tillgänglig från: <http://www.notisum.se/rnp/sls/lag/19931538.htm> Accessdatum: 24 mars 2006
- Rabe, G., (2005:2). *Skattelagstiftning, lagar och andra författningar som de lyder den 1 juli 2005*. Stockholm: Norstedts Juridik AB.
- Rabe, G. (2006). *Skattelagstiftning, lagar och andra författningar som den lyder 06:1*. Stockholm: Norstedts Juridik AB.
- Rosengren, K-E., & Arvidsson, P. (2005). *Sociologisk Metodik*. Malmö: Daleke Grafiska AB.
- Samuelson, L. (1994). *Förlustutjämnning: En skatterättslig studie*. Uppsala: Iustus Förlag.
- Saunders, M., Lewis, P., & Thornhill, A. (2003). *Research Methods for Business Students*. Prentice-Hall.
- Skattemyndigheten. (12 april, 2006). *personlig kommunikation*.
- Svenskt Näringsliv, (2005-09-20) [www]. Tillgänglig från: <http://sn.svensktnaringsliv.se/sn/publi.nsf/Publikationerview/088C847F479E>
- [C818C12570830023A962/\\$File/PUB200509-014.pdf](http://www.riksdagen.se/webbnav/index.aspx?nid=3322&dok_id=GS01SKU17&rm=2004/05&bet=SKU17) Accessdatum: 16 april 2006
- Sveriges Riksdag, [www]. Tillgänglig från: http://www.riksdagen.se/webbnav/index.aspx?nid=3322&dok_id=GS01SKU17&rm=2004/05&bet=SKU17 Accessdatum: 24 mars 2006
- Tjernberg, M. (2004). *Periodiseringsfonder - och andra obeskattade reserver*. Uppsala: Iustus Förlag.
- Tivéus, U. (2004). *Skatt på kapitalet*. Stockholm: Norstedts Juridik AB.
- Thomasson, J., Arvidson, P., Lindquist, H., Larson, O., & Rohlin, L. (2005). *Den Nya Affärsredovisningen*. Malmö: Liber AB
- Wahlström, G. (1995). *Reglering av extern redovisning – en litteraturgenomgång*. Göteborg: Grafikerna i Kungälv AB
- Watts, R.L., & Zimmerman, J.L. (1990). Positive Accounting Theory: A Ten Year Perspective. *The Accounting Review*, Vol.65, No.1, pp 131-156.